

SREDNJA ŠOLA ZA OBLIKOVANJE IN FOTOGRAFIJO
GOSPOSKA 18, LJUBLJANA

LEONARDO DA VINCI

(Maturitetna seminarska naloga)

Predmet: Umetnostna zgodovina

Šolsko leto: 2010/11

KAZALO

1. UVOD.....	3
2. RENESANSA.....	4
3. LEONARDO IZ VINCIJA.....	4
3.1 OTROŠTVO.....	4
3.2 LEONARDO IN FIRENCE.....	5
3.2 ŽIVLJENJE V MILANU.....	6
3.4 VRNITEV V FIRENCE.....	7
3.5 ODHOD V FRANCIJO.....	7
4. ZNAČILNOSTI RENESANČNEGA SLIKARSTVA.....	8
5. LEONARDOVO SLIKARSTVO.....	8
5.1 MONA LISA.....	9
5.2 ZADNJA VEČERJA.....	10
5.3 DEVICA V VOTLINI.....	11
5.4 OZNANJENJE.....	11
5.5 SVETA ANA SAMOTRETJA.....	12
5.6 SVETI HIERONIM.....	12
5.7 VITRUVIJEV ČLOVEK.....	12
5.8 JANEZ KRSTNIK.....	12
5.9 POKLON KRALJEV.....	13
6. PRIMERJAVA MICHELANGELA IN LEONARDA.....	13
7. ZAKLJUČEK.....	14

1. UVOD

Leonardo da Vinci. Človek, za katerega bi lahko rekli, da ga pozna ves svet. Eden največjih mojstrov v zgodovini umetnosti, ki je ustvaril večne mojstrovine, med katerimi je največja med njimi celo postala sinonim za slikarstvo. Ena najskrivnostnejših osebnosti, ki ji mnogi znanstveniki posvečajo celo življenje, ko preučujejo njegovo zapuščino v želji, da bi ugotovili, kaj ga je gnalo v njegovem vztrajnem raziskovanju.

Seminarsko nalogo s tem naslovom sem izbral zato, ker se že dolgo časa zanimam za Leonarda da Vincija kot umetnika in izumitelja. Pred nekaj leti mi je v roke prišla knjiga Bruna Nardinija z naslovom Leonardo: portret mojstra. Kljub temu, da predstava o Leonardovem življenju bolj ali manj temelji na hipotezah in domnevah, se mi zdi literarno delo zanimiv pokus rekonstrukcije umetnikovega življenja. Po branju sem v veliki meri spremenil svoj pogled nanj, predvsem kar se tiče njegovega karakterja, ob tem pa na novo spoznal družbene in zgodovinske okoliščine, v katerih je živel in so mi bile to tedaj večinoma neznane.

Čeprav je Leonardo sebe primarno opisoval kot inženirja in šele potem kot umetnika, se bom v svoji seminarski nalogi v glavnem posvetil njegovemu delu na umetniškem področju. *Naslikal* bom glavne značilnosti njegovega sloga ter jih *osvetlil* z njegovimi spoznanji na drugih področjih in pomembnimi dogodki iz njegovega življenja. Pri tem jih bom poskušal postaviti v časovni *okvir* s kratkim opisom širšega dogajanja v Italiji in nastalo *sliko* obogatil še z opisom Leonardovih značajskih lastnosti, ki so se odražale v njegovih delih. Kajti samo z vsemi temi dejavniki lahko dobimo popoln Leonardov *portret* s tisto psihološko dimenzijo, zaradi katere so njegove umetnine takšne, kot jih poznamo.

2. RENESANSA

Italija sredi 15. stoletja. Mestne države so v razcvetu. Vodilna središča so Benetke, Rim in najpomembnejše med njimi – Firenze.

V tem času se pojavi humanizem, filozofija, ki spremeni dotedanje mišljenje in predstave o svetu. V Italiji je tako humanizem začel novo dobo razcveta, imenovano renesansa. Nova doba pomeni val novih idej, izumov ter odkritij, med katerimi se vse bolj povečuje pomen tiskane knjige. Razvija se demokracija, gospodarstvo in predvsem umetnost – tako slikarstvo kot tudi kiparstvo, arhitektura ter urbanizem. Človek začne preučevati človeka in obujati za tisočletje pozabljeno antično miselnost.

V renesansi se pojavi povsem novo pojmovanje umetnika – človek, ki je do tedaj veljal za navadnega obrtnika, naenkrat postane »uomo universale«, polihistor, izobraženec na mnogih področjih. Razvijejo se nove umetnostne tehnike – bakrorez in lesorez, medtem ko iz severne Evrope v Italijo sčasoma pride tudi oljno slikarstvo. Študirajo proporce človeškega telesa, ki ga začnejo upodabljati anatomsko pravilno, razvijejo geometrično in atmosfersko perspektivo ter prostor. Novi motivi so portret, akt in mitološke vsebine.

Firenški republiki je v tem času vladala družina Medičejcev, ki si je z bančnimi posli pridobila ogromno bogastvo, in je kot podpornik umetnosti predstavljala velik pomen za ustvarjalce tega časa. Kljub mnogim poskusom njihovih sovražnikov, da bi Medičejce vrgli z oblasti, so le-ti Firencam vladali dolgo časa in jim dali podobo ter slavo, po karkšni jo poznamo še danes.¹

3. LEONARDO IZ VINCIIJA

Dobrih 40 kilometrov vzhodno od Firenc se je v vasici pri Vinciju, majhnem podeželskem mestecu v Toskani, leta 1452 rodil deček, ki je kasneje odrasel v eno največjih osebnosti v zgodovini človeštva.

3.1 OTROŠTVO

Kot nezakonski sin spoštovanega notarja, sera Piera da Vincija, in revnega kmečkega dekleta Catherine je bil obsojen na življenje brez prihodnosti, saj kot takšen zaradi statusa

¹ Leonardo da Vinci – History Channel

nezakonskega otroka ne bi mogel naslediti očeta v njegovem poklicu niti prevzeti njegovega imena, prav tako pa ni bil upravičen do formalne izobrazbe, to pa ga je zaznamovalo za vse življenje.

Leonardo da Vinci je že od vsega začetka kazal umetniško nadarjenost. Opazoval je naravo in skiciral živali, ptice v letu... Po pripovedovanju takratnega umetnika in zgodovinarja Vasarija je na prošnjo lokalnega kmetovalca oče nekoč naročil Leonardu, naj poslika ščit, ki si ga je dal ta narediti. Nanj je Leonardo naslikal ogenj bruhajočo pošast, ki se je očetu zdela tako zastrašujoča, da jo je za več denarja raje prodal florentinskemu trgovcu z umetninami, za naročnika pa kupil cenejši ščit, na katerem je bilo naslikano s puščico prebodeno srce.

3.2 LEONARDO IN FIRENCE

Leonarda je oče, potem ko je opazil njegov talent, poslal v takratno središče vsega dogajanja – Firenze , kjer se je kot vajenec pri šestnajstih zaposlil pri Andreu de Verrochiu, očetovemu prijatelju in takrat zelo spoštovanemu umetniku, pri katerem so slike pogosto naročali tudi Medičejci.

Leta 1469 je umrl Piero di Cosimo de Medici, nasledil pa ga je komaj dvajsetletni Lorenzo. Tako je družina Pazzi, največji sovražnik Medičejcev, prišla do priložnosti, da prevzame oblast od mladega in neizkušenega vladarja.

V času Leonardovega bivanja v Verrochivi delavnici pa se mladenič ni srečal samo s slikanjem. Poleg kiparstva je marsikaj izvedel tudi o arhitekturi in si pridobil znanje o osnovah mehanike, saj je med drugim Verrochio dokončeval konstrukcijo, s katero je na vrh kupole florentinske katedrale postavil bakreno kroglo. To znanje je imelo zelo pomemben vpliv na njegovo kasnejše delo. Naučil se je tudi pripravljati barve.

Znana je zgodba, o Leonardu, ki je sodeloval pri slikanju Verrochiovega Jezusovega krsta. Vasari je zapisal², da se Verrochio po tem, ko je njegov učenec naslikal levega angela, ni nikoli več dotaknil čopiča.

Papež Sikst IV. je v tem času sklenil zavezništvo z družino Pazzi, ki je hotela s prestola vreči Medičejce. Med obredom v cerkvi nad Lorenzom in njegovim bratom Julianom izvedejo atentat. Juliano umre, Lorenzo pa komajda uide smrti. Atentatorje so kasneje pobesili in razsekali ter onečastili njihova trupla. Obešenju enega od morilcev je prisostvoval tudi Leonardo, ki je enega od obešencev tudi narisal. Firenze napade neapeljska vojska, zaveznica Papeške države. Ko je že izgledalo, da je s Firencami konec, pa Lorenzu Veličastnemu uspe doseči mir z Neapljem. Leonardo dobi leta 1481 svoje prvo večje naročilo – oltarno sliko Poklon treh kraljev, ki pa ga zaradi odhoda v Milano ni nikoli dokončal.

² *Stories Of The Italian Artists From Vasari 1908*

Umetnik je bil poznan kot dober sogovornik, po veseli, prijazni naravi, velikodušnosti, uglajenosti, samozavesti, odločnosti in pa muhavosti, zaradi katere je pogosto užival nezaupanje naročnikov, pa tudi po tem, da je zaradi svoje zaposlenosti na drugih področjih ali pa zaradi nezadovoljstva glede nepopolnosti delo preprosto odložil in se začel ukvarjati z nečim drugim.

3.2 ŽIVLJENJE V MILANU

Najbolj pomembno obdobje njegovega življenja je bilo gotovo delovanje v Milanu, kjer je preživel sedemnajst let. Tja je odšel zato, ker je menil, da bi njegovo znanje o tehnologiji zaradi vojaške usmeritve še posebno cenili in mu omogočili izvedbo načrtov.

Leonardo se je vsekakor zavedal svojega znanja in bil precej samozavesten. V pismu milanskemu vojvodi, ki mu je ponudil svoje znanje je zapisal: »Lahko naredim kip iz marmorja, brona ali gline, in prav tako lahko naslikam karkoli je potrebno, in tako dobro kot katerikoli drug slikar, naj bo kdorkoli.«

Leonardo se je, ne glede na to, ali je bil v Firencah, Benetkah, Rimu ali v Milanu ali pa še kje drugje, ukvarjal z znanostjo – matematiko, geometrijo, mehaniko, hidravliko, astronomijo, geologijo, mineralogijo, zoologijo, botaniko in anatomijo – seciral je trupla, da bi lahko bolje spoznal zgradbo telesa, kar pa mu je pomagalo tudi pri slikanju. Naučil se je grščine, slovnic – ki jo je v otroških letih zavračal, bral še neobjavljena dela klasikov, odkrival nova slikarska barvila, izboljševal glasbene inštrumente, sistem za kanaliziranje, črpalke, topove, gradbene in vojaške naprave, med njegovimi odkritji je tudi podmornica, padalo, pisal je pesmi in zgodbe ter basni, ki jih je pripovedoval med slikanjem - te so navadno vsebovale nauke in modre misli o družbi in človeški naravi, kakršno je videl on. Tako je izumil tudi nekaj povsem novih stvari, na primer potapljaško opremo. Sanjal je, da bi človek lahko letel in se zato ukvarjal z izdelavo letečega stroja.³

V času bivanja v Milanu so nastala mnoga dela: Dama s hermelinom, Zadnja večerja, študije konja za največji konjski spomenik tistega časa (skoraj 7,5 metrov visok), ki ga je želel uliti v bronu, a načrta ni nikoli realiziral, saj je Milan moral zaradi napada neaplja zapustiti. Presežek bi bil tudi zato, ker bi konj stal in imel težišče samo na dveh nogah.

³ Nardini, 2009

3.4 VRNITEV V FIRENCE

Leonardo se je zatekel v Benetke, kjer je beneškemu vojvodi predstavil načrte za podvodno bojevanje – potaplaško obleko, podmornico, a mu tam niso bili naklonjeni. Tako se je vrnil v Firence, kjer je še vedno užival ugled, a je dobil novega tekmeca – triindvajset let mlajšega Michelangela.

Za Leonarda je bilo največje plačilo za njegova dela odziv nanje, dokaz samemu sebi, da je bilo njegovo posredovanje čustev in sporočil uspešno. Ena najpomembnejših vrednot, ki jih je cenil, je bila svoboda, ki mu je bila pomembnejša od življenja in prav tako je bilo življenje po njegovem dar, ki ga nisi vreden, če ga ne ceniš.

Po Vasarijevem pričevanju⁴ je Leonardo imel rad konje in vse druge živali in je pogosto, ko je šel mimo krajev, kjer so prodajali ptice, le-te vzel ven, jih plačal in izpustil v nebo ter jim tako povrnil svobodo.

Kljub osamljenosti, v kateri je Leonardo živel, in odmaknjeni zadržanosti, pa Leonarda vsi njegovi prvi življenjepisci opisujejo kot vljudnega in prijaznega človeka, ki se je znal vljudno in prijetno pogovarjati in je pritegnil pozornost vseh, ki so ga poslušali. Ravno nasprotno pa velja za Michelangela, ki je slovel po sovraštvu do ljudi, in ki ga je mučil občutek, da ga nihče ne mara. Prav tako je sovražil Leonarda.

Nekoč je Leonardo nanj naletel na neki firenški cesti. Leonarda je v skupina ljudi, ki se je prerekala o nekem Dantejevem odlomku, prosila, naj bo za razsodnika. Mimo je po naključju prišel Michelangelo, in Leonardo je dejal: »Michelangelo vam bo lahko razložil verze bolje od mene,« Michelangelo pa je grobo odvrnil: »Kar sam jim jih daj, ki si tako pameten, da si naredil model za bronastega konja, potem pa ga nisi znal uliti.« Leonardo je zažarel od jeze, zbrani pa so zadržali dih ob žalitvi, ki jo je mladi kipar izrekel starejšemu umetniku. Michelangelo odšel, Leonardo pa na splošno začudenje ni rekel niti besede in prav tako odšel dalje.⁵

3.5 ODHOD V FRANCIJO

V Firencah je Leonardo začel slikati svoje najpomembnejše delo z naslovom Mona Lisa. Slikal in popravljajl jo je do konca svojega življenja leta 1519 in jo nosil s seboj kamorkoli je šel. S sebo jo je vzel tudi na dvor francoskega kralja, kamor se je v pozni starosti preselil kot častni gost. A tudi že kot 60-letnik se ni oziral na starost ali obširno znanje, ki ga je imel – še takrat se je bil vse do svoje smrti pripravljen učiti od vsega in

⁴ *Stories Of The Italian Artists From Vasari, 1908*

⁵ Rizzatti, 1990

vsakogar, ki bi ga bil zmožen česa novega naučiti in si v svoje zapiske s skromnostjo zapisal: »...naj te nauči...«

4. ZNAČILNOSTI RENESANČNEGA SLIKARSTVA

Na kratko, slogovne značilnosti renesanse so nov estetski kanon, ki se kaže v uravnoteženosti, harmoničnih proporcijah, čistih oblikah, preglednosti, jasnosti, preprostosti, zmerni uporabi arhitekturnih elementov v kompozicijah, uporabi zlatega reza, anatomske pravilnosti poudarek je na idealnih geometričnih likih in njihovi skladnosti, upodobljenci pa so pogosto postavljeni v krajino, na njihovih obrazih so prisotna čustva.

5. LEONARDOVO SLIKARSTVO

Za mnoge slike, ki jih pripisujemo Leonardu da Vinciju, ni nujno, da so res njegovo delo. Danes je znanih le približno dvajset do trideset del, in že v tako majhnem opusu so nekatera izgubljena (poznamo jih po kopijah ali po Leonardovih risbah zanje) ali pa so nedokončana.

V njegovih zapiskih zasledimo zelo natančna navodila o tehniki, ki jo je treba uporabiti pri pripravi in izdelavi slike:

»Daj svoje platno v okvir in premaži ga s šibkim klejem in pusti, da se osuši, napravi risbo in daj inkarnat z žimnatim čopičem; in tako bo senca sveča in dobil boš pravi sfumato. Inkarnat naj bo bel, lakast in rumenkast: in senca bo črna in majolično bela z malo laka in je lahko tudi trd lapis. Ko dobiš sfumato, osuši in potem dodaj na suho lak in gumo, ki je bila toliko časa namočena v vodi, da je gumasta in tekoča, ker je taka najboljša, saj potem ni treba več loščiti.«⁶

Zanimivo pa je, da pri Poklonu kraljev zasledimo povsem drugačen postopek: najprej je vse začel z grobo risbo, narejeno s tekočo sivo barvo, nakar je vse premazal z rumenkastim rjavim lakom: potem je natančno zarisal obrise in napravil temna mesta z rjavo barvo, nazadnje je zarisal oblike oseb z različno močno sivo in črno barvo. Od tu naprej pa bi nadaljevali pasteli različnih barv.

⁶ Traktat o slikarstvu, 2005

5.1 MONA LISA

Slika, zaradi katere tisoče turistov in umetniških navdušencev vsak mesec obiše Louvre, kjer jo danes hranijo, in zaradi katere največ ljudi pozna Leonarda da Vincija, je nedvomno Mona Lisa. Ironija pa je, da je tako malo znanega o sliki, za katero lahko trdimo, da velja za najbolj znano sliko vseh časov.

Okoli nje še dandanes kroži največ zgodb in polemik, poleg tega pa je Leonardo v njej mojstrsko uresničil vse svoje študije o svetlobi in senci. V njej je na najboljši možen način uporabil tehniko »sfumato«. Gre za slikarsko tehniko, pri kateri se z barvami dosegajo zabrisani obrisi, mehki prehodi med oblikami – obris enega telesa prehaja v drugega. S tem mehkim prelivanjem, ki nastane zaradi zastiranja svetlobe in barv, je Leonardo ustvaril slavni skrivnostni nasmešek. Le-tega vidimo šele ko ga ne gledamo neposredno, ampak kam drugam na sliki.⁷ Prav tako je na sliki uporabil tehniko »chiaroscuro«, svetlobno-senčnega kontrasta, za katerega je značilen močan kontrast med svetlobo in temo.

Postavitev lika nam daje občutek njegove prisotnosti v prostoru, poleg tega pa brezčasna pokrajina v ozadju da sliki prostorsko globino in distanco, ki zaradi meglic daje občutek lahkotnosti in rahlosti. S sfumatom je Leonardo poudaril tridimenzionalnost ženske in s tem njeno pristnost in naravnost.

Mnogi še danes verjamejo, da je Mona Lisa ali La Gioconda v resnici Leonardov avtoportret, predvsem zaradi dejstva, da je tudi sam slikar govoril, da je projiciranje svoje figure v druge neizogiben učinek slikarske ljubezni. Leonardo je imel portret pri sebi in ga popravljal do svoje smrti, zaradi česar si nekateri razlagajo, da je bila Mona Lisa v resnici njegova ljubica, morda ljubica Lorenza Medičejskega, nekateri trdijo, da je avtorjeva mati; lahko je šlo za optično študijo... Nekateri izvedenci pravijo, da je ženska na sliki noseča, na kar kaže drža njenih rok in odebeljeni prsti. Najverjetneje resnice o tem, kdo pravzaprav je, nikoli ne bomo izvedeli, prav zato pa Mona Lisa ostaja ena najskrivnostnejša in najrazpoznavnejša slika v zgodovini človeštva.

⁷ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/2775817.stm>

5.2 ZADNJA VEČERJA

V obednici samostana Santa Maria dele Grazie v Milanu je Leonardo po naročilo Ludovica Sforze, pokrovitelja samostana, naslikal Zadnjo večerjo. Gre za verjetno najbolj znano Leonardovo sliko poleg Mona Lise, ki pa je bila znana že za časa njegovega življenja, kar je veljalo za pravo redkost. Danes je na žalost slika le senca veličastne freske, saj je Leonardo eksperimentiral z barvami za fresko, ker jih je hotel narediti bolj žive, a jo s tem samo uničil. Kljub temu je zelo pomembno delo, ki nam razkriva marsikaj o Leonardu.

Kljub temu, da je motiv zelo tradicionalen in pogosto naslikan predvsem v 15. stoletju, pa se je Leonardo slike lotil na malce drugačen in svojevrsten način, kot se zanj spodobi – tradicijo je združil s svojo modernostjo. tradicionalen motiv je ovekovečil netradicionalen način, na kar kaže razporeditev likov, njihovi izrazi, mimika, celotna konstrukcija slike in celo trenutek, ki je naslikan. Vse je do najmanjšega detajla dodelano in izpopolnjeno in tudi večkrat popravljen, kar je razvidno iz najnovejših restavratorskih del (npr. roka z nožem).

V sliki je Leonardo ujel dramatični trenutek, ko Jezus oznani, da ga bo nekdo izmed apostolov izdal, kar je lepo razvidno iz mimike in drže likov na sliki. Veliko je detajlov, ki niso tradicionalni oziroma niso v skladu s cerkvenimi dogmami. Tako na primer na sliki ni tako imenovanega »svetega grala« oziroma keliha, iz katerega je pil Jezus, ampak ima vsak pred seboj le majhno čašo. Tudi sam upodobljen dramatičen trenutek je neaj novega, saj do tedaj nihče še ni naslikal Zadnje večerje ravno v trenutku, ko Jezus pove svojim apostolom, da ga bo nekdo izdal, ampak je bilo precej v navadi, da je Zadnja večerja slikana, ko vsi lepo sedijo pri mizi in poslednjič jedo z Jezusom. Prav zaradi tega posebej izbranega trenutka, so tudi izrazi na apostolovih obrazih in njihova mimika tako posebni, saj kažejo grozo, začudenje ter se sprašujejo, kdo je ta, o komer govori Jezus. Prav tako je novost to, da je Juda Iškarijota postavil med ostale učence za omizje, ne da bi ga posebej izpostavil. Podrobna analiza obrazov apostolov pove, da je Leonardo naštudiral fizionomijo in izrazno mimiko vsakega posameznika, kar je lepo razvidno v detajlih in skicah kot študijah za sliko. Lika Kristusa in Judeža je hranil za na koncu, saj je želel najti obrazna tipa, ki bi utelešala Dobro in Zlo. Da bi se izognil monotonosti, je apostole razdelil v skupine po tri, kar je bilo za takratne čase precej nenavadno. Celo identiteto posameznega apostola je precej podrobno naštudiral in ničesar prepustil naključju. In prav glede identitete enega izmed apostolov je med poznavalci Leonarda in slike precej polemik.

Mnogi menijo, da eden izmed apostolov ni moški, ampak ženska in to Marija Magdalena, ki naj bi bila Jezusova partnerka. To vprašanje je še bolj polemizirala Brownova Da Vincijeva šifra, saj predpostavlja da »sveti gral« ni kelih ampak Marija Magdalena, ki na

sliki sedi poleg njega, in Jezusovo potomstvo, ki ga je imel z njo. Tudi sam Da Vinci ni naslikal keliha, ki je prisoten na drugih upodobitvah Zadnje večerje. Spet drugi strokovnjaki pa so prepričani, da so na sliki samo moški in da med njimi nikakor ni ženske.

Na sliki renično noben delček ni prepuščen naključju. Znano je, da se je Leonardo še posebej potrudil pri izdelavi ozadja na svojih slikah. Navadno je šlo za brezčasno pokrajino, kar pomeni, da na njej niso bili prisotni ljudje. Na tej sliki sicer res ni ljudi v samem ozadju, vendar tudi ne naravne pokrajine. Ker je celotno dogajanje postavljeno v hišo, za mizo je tudi ozadje slike temu primerno. Narejeno je tako, da daje občutek, da je prostor na sliki navidezna podaljšava realnega prostora, kjer je slika nameščena, ki se podaljša v prostor iz očišča perspektive v Jezusovih očeh.

5.3 DEVICA V VOTLINI

Danes poznamo dve različici te slike: ena je v Louvru, druga pa v Londonu, pri čemer se med seboj razlikujeta v nekaterih podrobnostih. Pri sliki gre za trikotno kompozicijo v krajini in je bila eno izmed Leonardovih prvih naročil, namenjena za oltarno poslikavo. Osrednja figura slike je Devica Marija, torej ženski element, ki nosi pod okriljem Jezusa in Janeza Krstnika, ki ga spremlja angel. Predstavljena je kot varuh, kar je malce nenavadno, saj je tradicionalna moška vloga varuh družine in šibkejših, tu pa se lepo vidi vlogo in pomen, ki jo je nosila Marija, kot Jezusova mati, kljub temu da patriarhalno urejena Cerkev vendarle izkazuje veliko spoštovanje Mariji. Postavitev likov in ozadje dajejo občutek globine, poleg tega pa se je Leonardo zopet lepo poigraval s svetlobo in senco in še bolj dodelal svoj »sfumato«. Slika je bila sporna zaradi dejstva, da je da Vinci več pozornosti v kompoziciji namenil Janezu Krstniku kot pa Jezusu, ki z Gabrielom kaže na Janeza.

5.4 OZNANJENJE

Oznanjenje je verjetno najbolj »neoriginalno« Leonardovo delo. Na njej je za časa učenje pri Verrochiu naslikal pogost motiv, ko angel oznani Mariji, da bo spočela Jezusa. Upodobitev je natančna, polna podrobnosti, zaradi katerih slika tudi pripisujejo njemu. Angel Gabriel na Oznanjenju precej spominja na angela na Verrochiovem Krstu. A po drugi strani je v nasprotju z njegovim kasnejšim slogom (če je naslikal Oznanjenje naslikal on) človeška prisotnost v ozadju.

5.5 SVETA ANA SAMOTRETJA

Sveta Ana Samotretja je trikotna kompozicija, ki prikazuje Sv. Ano (Marijino mati), Marijo in Dete z jagnjetom in ima simbolično razlago. Leonardo je ponovno upodobil klasičen motiv, ki pa ga je ponovno preoblikoval po svoje. Marija steguje roke k Jezusu, da bi ga potegnila od jagnjeta, prisposode žrtvovanja, medtem ko Ana zadržuje hčer in morda simbolizira Cerkev, ki noče, da bi kdo preprečil Kristusovo trpljenje, vir odrešitve sveta. Ženski sta upodobljeni približno enake starosti – po teoriji tako upodobil zaradi povezave s svojima »dvema materama« – biološko in to, ki ga je vzgajala.

5.6 SVETI HIERONIM

Sveti Hieronim, ki ga je Leonardo naslikal pri molitvi v skalnati puščavi z levom pri nogah, ima za seboj zanimivo zgodbo. Ni znano, kdo je sliko naročil, za katero cerkev, kdo je bil njen prvi lastnik in tudi ne, zakaj je ni dokončal. Ve se, da je bila v 17. in 18. Stoletju v vatikanu in potem pri Angelici Kauffmann. Potem je za njo izginila vsakršna sled. Ponovno jo je našel Napoleonov stric, kardinal Fesch, ki je našel njen spodnji del – nekdo je sliko prežagal na dvoje – pri nekem starinarju v Rimu, če nekaj let pa še zgornji del pri čevljarju, ki ga je uporabil za sedežno ploščo svojega stola. Slika naj bi nastala v času Leonardovega bivanja v Firencah okrog leta 1480.

5.7 VITRUVIJEV ČLOVEK

Gre za študijo proporcev popolnega človekovega telesa. Človek je v renesansi merilo vsega, središče popolnosti - Vitruvij zapisal, da bi lahko vitruvijskega lahko vrisali v marsikateri tloris renesančne cerkve. Krog velja za simbol vesoljstva, kvadrat pa pozemski okvir. Človek se na Leonardovi risbi dotika z nogami hkrati obeh – torej obstaja povezava med pozemskim življenjem in vesoljem – tuzemskim in večnim – in ta povezava je človek.

5.8 JANEZ KRSTNIK

Janez Krstnik, oblečen v kožo, je Leonardovo zadnje delo. Za sliko na bi poziral varovanec in učenec Salai. Uporabil je značilno gesto zanj, ki kaže proti nebesom, in ki so jo potem posnemali mnogi kasnejši umetniki, zelo izrazit je tudi chiaroscuro. Danes poznamo mnogo kopij te slike.

5.9 POKLON KRALJEV

Sliko so naročili menihi za glavni oltar v njihovi cerkvi. Kljub temu, da je bilo v pogodbi kar nekaj točk, ki bi vsakega slikarja odvrnile od pričetka dela, pa se je Leonardo vseeno lotil dela z veliko vnemo, vendar pa je slika žal prišla le do faze skice. Leonardo pa ne bi bil Leonardo, če ne bi že v to vložil veliko dela in naredil tudi arhitekturno študijo za samo sliko. To nam kažejo predvsem veliko različnih študij za sliko, ki nam kažejo drugačne razporeditve in tudi sam prostor dogajanja, kar namiguje na razvoj ideje in iskanje najboljše rešitve. A vendar je Leonarda vleklo drugam, preselil se je v Milano in tudi ta slika je ostala nedokončana. A kljub temu lahko že iz same skice razberemo marsikaj. Sama arhitekturna postavitve v sliki je ključnega pomena, saj je samo idejo razvijal veliko časa in jo zelo kompleksno zastavil, kar je tipična lastnost Leonarda. Celotna kompozicija je precej asimetrično zastavljena in kljub temu uravnotežena in dosega svoj namen preusmeriti pogled iz sredinske stične točke. Na sliki je okoli šestdeset likov, ki pa jih ne preveva veselo razporeženje, kot je bilo v navadi pri upodobitvi Poklona, ampak prej nekakšna zadrega.

6. PRIMERJAVA MICHELANGELA IN LEONARDA

Konj je Leonarda vedno mikal: najdemo ga na številnih risbah in slikah, pa tudi v njegovem kiparstvu, ki žal ni bilo uresničeno. Vasari je zapisal da sta Leonardo in Michelangelo sovražila drug drugega. Toda izgleda, da je Michelangelo preučeval starejšega mojstra, naj ga je sovražil ali ne.

Leonardove figure v gibanju in Michelangelove risbe konjenikov, so si presenetljivo podobne. Pri slikanju je tekmoval z Leonardom, kdo bo bolje upodobil Bitko pri Anghiariju. In to ni edina podobnost med Leonardovimi in Michelangelovimi skicami. Izgleda, da je Michelangelo skrivaj prekopiral skice Leonarda, kot j to storil Rafael v Sikstinski kapeli, ko Michelangela ni bilo zraven. Na žalost se je Leonardu zgodilo približno to kot pri Zadnji večerji – hotel je prenoviti tehniko slikanja fresk, kar pa se je končalo s polomijo.

Skupine in figure v akciji so bile za Michelangela novost. Do tedaj je naredil svojega Davida, Pietá in Madonno iz Brugea, naslikal pa je Sveto družino (Tondo Doni). Zdaj je moral naslikati vojščake v gibanju, zato ni čudno, da ga je Leonardovo znanje impresioniralo. Na Leonardovi sliki konji niso le del dogajanja, ampak so glavni protagonisti. Michelangelo pa se je za razliko od starejšega slikarja osredotočil na ljudi. Lahko bi rekli, da je imel Leonardo božansko lahkotnost Mozarta, Michelangelo pa težjo, tragično silo Beethovna.⁸

⁸ <http://100swallows.wordpress.com/2008/12/04/michelangelo-copied-leonardo-da-vinci/>

7. ZAKLJUČEK

Leonardo je značilnosti renesančnega slikarstva še stopnjeval in razvil povsem nov, samosvoj slog. Olje, katerega uporaba se je razširila iz Holandije v Italijo, je Leonardu omogočila natančno, realistično slikanje. Posebno značilna zanj je uporaba tehnik sfumato in chiaroscuro, s katerima je upodobitve naslikal še bolj pristno in živo. Olje je bilo kot nalašč za Leonarda, pri katerem ideje dozorevajo počasi, z mnogimi predelavami izvirne zamisli. Z veliko natančnostjo je upodabljal tudi zanj značilno brezčasno krajino v ozadju, pri kateri se je vedno poglobil v najmanjše detajle. Njegove slike so izdelane do potankosti, tako slikovno kot tudi matematično in prostorsko kompozicijsko. Tipična značilnost Leonarda je, da je samo idejo za sliko razvijal dolgo časa in kompozicijo preiščeno ter kompleksno zastavil. Znal je upodobiti gibanje in je s podrobno izdelanimi kretnjami in psihološkimi izrazi ter mimiko ponazoril celotno dogajanje, ki ga je pogosto strnil v en sam dramatičen trenutek.

Brez dvoma je bil Leonardo človek, ki je živel v prihodnosti. Pa ne zato, ker bi izumil časovni stroj, temveč zaradi svojih revolucionarnih idej, ki so bile marikdaj preveč napredne, da bi jim čas lahko sledil.

Leonardo se mi zdi zanimiv še posebej zaradi načina, kako je prišel do uspeha. Ker je bil prikrajšan za formalno izobrazbo in zato ni mogel brati del v latinščini, je to obrnil v svoj prid in začel razmišljati ter opazovati svet na drugačen način. Spoznal je, da izvor ni vedno pomemben, saj lahko ne glede na to postaneš uspešen. Uspeh pa je videl v povezovanju znanj. Menil je namreč, da moraš znati kaj več kot le dobro slikati, če hočeš uspeti v umetnosti, zato se je začel ukvarjati z znanostjo, da bi upodobil življenje, kakršno je v resnici, pri tem pa samo umetnost skoraj opustil. Resda je imel nekoliko sreče, da se je rodil na pravem mestu v času, ko se je zagovarjalo splošno zanje in razgledanost, toda brez svojega značaja zagotovo ne bi prišel tako daleč.

Bil je perfekcionista, ki je ves čas iskal nekaj novega in ravno to sta dve lastnosti, za kateri mislim, da sta danes najbolj pomembni pri vsem kar počnemo. Inovativnost in dovršenost. Poleg njiju pa sta mi pri Leonardu najbolj všeč njegov temni kolorit, zaradi katerega so slike še bolj skrivnostne, in izčiščen slog. Za marsikatero sliko pravijo, da je avtor preiščeno zastavil kompozicijo, vendar pa mi na misel ne pride nihče, pri katerem bi se zdele kompozicije tako uravnotežene tako kot pri Leonardu. »Edino plemenito delo je razmislek, izvedba pa ni vreden omembe.«

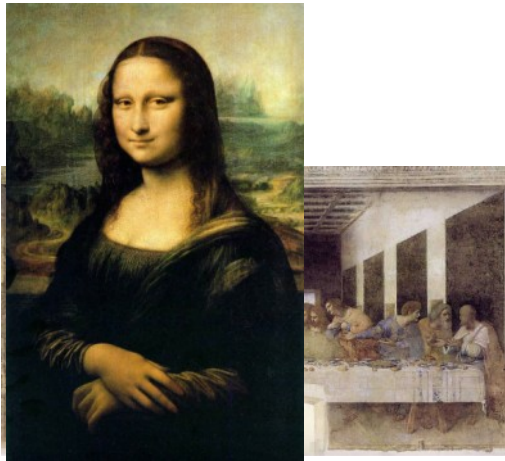
V njegovih delih ne najdeš tako rekoč nobenega detajla ki bi bil preveč ali premalo.

Danes igra izobrazba pomembno vlogo v našem življenju, a samo z njo ne moreš doseči veliko. Pomembni so volja, izkušnje in samoiniciativnost; da uporabimo vse prednosti, ki jih imamo; da znanje črpamo na vsakem koraku ter se tako kot Leonardo celo življenje

izpopolnjujemo. Pri tem pa seveda ni nujno, da doživljamo le uspehe. Tudi da Vinci je moral pogosto prenašati kritike; marsikdaj je doživel kakšen padec in je živ dokaz za to, da se učimo na lastnih napakah.

Leonardo je zapisal: »Življenje je dolgo, če ga dobro živiš.« Če pogledamo vse njegove dosežke, bi rekli, da ga sam ni le zelo dobro in dolgo živel, ampak je tudi dokazal, da lahko človek postane nesmrten s tem, kar v svojem življenju doseže. In v tem je prava nesmrtnost.

PRILOGA - Slikovno gradivo

Slika 3: Madona v votlini

Slika 1: Mona Lisa

Slika 2: Zadnja večerja

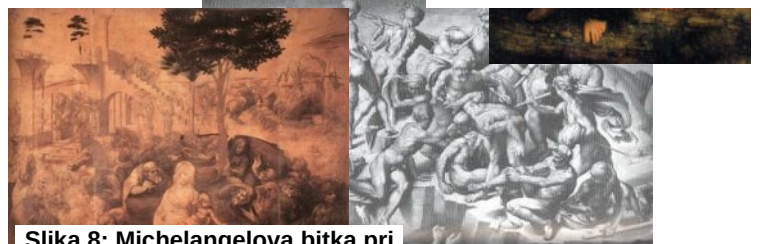

Slika 4: Oznanjenje

Slika 6: Janez Krstnik

Slika 7: Poklon kraljev

Slika 8: Michelangelova bitka pri Anghiariju

Slika 9: Leonardova bitka pri Anghiariju

Slika 10: Leonardov angel (levo) na Verrochiovem Krstu

Literatura:

GOLOB, Nataša. Umetnostna zgodovina: učbenik za umetnostno zgodovino v gimnazijskem izobraževanju. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, 2006.

SPROCCATI, Sandro. Vodnik po slikarstvu. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 1994.

RIZZATTI, Maria. Leonardo da Vinci. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1990.

NARDINI, Bruno. Leonardo: portret mojstra. Tržič: Učila International, 2009.

LEONARDO da Vinci. Traktat o slikarstvu. Ljubljana: Studia humanitatis, 2005.

Viri:

- Wikipedia: Leonardo da Vinci [URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Leonardo_da_Vinci], 24.2.2011
- E. L. Seeley: Stories Of The Italian Artists From Vasari [URL: <http://www.archive.org/stream/storiesoftheital007995mbp#page/n7/mode/2up>], 24.2.2011
- Wordpress: Michelangelo copied Leonardo da Vinci [URL: <http://100swallows.wordpress.com/2008/12/04/michelangelo-copied-leonardo-da-vinci/>], 10.4.2011
Leonardo-History: Life and Biography of Leonardo da Vinci [URL: <http://www.leonardo-history.com/life.htm?Section=S5>], 24.2.2011
- Youtube: Leonardo da Vinci – History Channel [URL: http://www.youtube.com/watch?v=Y_3qOFuB4&feature=related], 25.2.2011
- BBC News: Mona Lisa smile secrets revealed [URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/2775817.stm>], 23.2.2011

Slikovno gradivo:

- Slika 1: http://4.bp.blogspot.com/_2BY5hObHpO0/S8mfc0M5kGI/AAAAAAAAAeg/jaYJ3fXoLtc/s1600/monalisa.jpg
- Slika 2: <http://www.artchive.com/artchive//leonardo/lastsupp.jpg>
- Slika 3: <http://www.adolphmenzel.org/upload1/file-admin/images/new12/LEONARDO%20da%20Vinci-963566.jpg>
- Slika 4: <http://www.paradoxplace.com/Perspectives/Italian%20Images/images/Firenze/Uffizi/Leonardo-Annunciation-BAR800.jpg>
- Slika 5: http://www.oceansbridge.com/paintings/artists/d/Da_Vinci_Leonardo/oil-big/Leonardo_da_Vinci_The_Virgin_and_Child_with_St_Anne.jpg
- Slika 6: <http://www.friendsofart.net/static/images/art1/leonardo-da-vinci-st-john-the-baptist.jpg>
- Slika 7: <http://davidanthonyporter.typepad.com/.a/6a00e55043abd088340133f4dd7224970b-320wi>
- Slika 8: <http://100swallows.files.wordpress.com/2008/12/michelangelo-soldiers.jpg>
- Slika 9: <http://100swallows.files.wordpress.com/2008/12/leonardo-da-vinci-cascina-copy.jpg>
- Slika 10: http://rlv.zcache.com/baptism_of_christ_angels_by_leonardo_da_vinci_invitation-p1612442693114170812dk73_400.jpg